

VAD JAG FINNER;

- UNDER BARKEN VID BASEN AV EN GAMMAL TALL PÅ VINTERN

av Peter Wärmling

De flesta av Sveriges ca 20 000 insektarter övervintrar som larv eller puppa. Sålunda övervintrar t.ex. de flesta av våra fjärilar och skalbaggar i dessa stadier. Vissa föredrar att övervintra som ägg, något som ställer stora krav på äggens förmåga att förhindra uttorkning och förfrysning. Till äggövervintrarna hör t.ex. många bladlusarter. Slutligen klarar vissa insekter av att övervintra som imagines, dvs. som vuxna.

De dominerande problemen för en insekt under vintern är dels torkan, dels bristen på näring. Det är kanske förvånande att kylan inte betraktas som ett huvudproblem. Insekterna och vissa andra leddjur har dock vissa enkla knep att lösa köldproblemet. Insekterna brukar under senhösten söka upp miljöer med drägligt lokalklimat. Det kan gälla barkspringor o.lik. habitat som skyddar mot vind, och de kan krypa ner i marken bland t.ex. förmultnande växtdelar där temperaturen är relativt hög. En populär plats att övervintra på är det subnivala rummet, som är det luftrum som finns under tjocka snötäcken på gräsbevuxen mark. I detta utrymme ligger temperaturen på någon plusgrad även om bistra vinterstormar rasar på ytan. Vidare sker en förhöjning av glycerolhalten i kroppsvätskorna under senhösten. Detta leder till en fryspunktnedsättning, som förhindrar att de för cellerna livsfarliga iskristallerna utbildas vid första bästa köldknäpp.

Insektens metod att förhindra uttorkning är att t.ex. uppsöka läplatser. Vidare att stänga trakéöppningarna vid alltför torr väderlek. Men den radikalaste metoden är att göra som igelkotten: att "gå i ide". Därmed är även problemet med näringsbristen under vintern löst. "Ide-metoden" tillämpas av de flesta insekter som övervintrar som imago. Så gör t.ex. den sjuprickiga nyckelpigan, som ibland ses övervintra många tillsammans uppe på väggarna till ett vattentorn. Och så övervintrar t.ex. den lilla larvmördaren, som ligger och "sover" i mossan under hela vintern.

Några insekter utnyttjar vissa ekologiska fördelar som vintern innebär. Dit hör t.ex. frånvaro av parasitsteklar och andra predatorer. Dessa insekter har under vintern sin mest aktiva period, vilket innebär att de då både parar sig, lägger ägg och ev. tillväxer. Till de mera välkända vinteraktiva insekterna hör snösländor (släktet Boreus) och vinterharkrankar (släktet Chionea). Dessa arter är till skillnad från de flesta vinterinsekter inte bara köldtoleranta, de är som mest "på alerten" vid några minusgrader.

Vid basen på gamla tallar kan man under senhösten, vintern och förvåren finna vissa speciella insekter. Dit hör t.ex. skalbaggar av jordlöparnas familj hörande till släktet Dromius. Vidare nyckelpigor av arterna Myrrha octodecimpunctata och Scymnus suturalis, den lilla skalbaggen Salpingus castaneus samt larver av ormhalsländor. Alla dessa insekter är m. eller mindre platta, väl anpassade att rymmas under bark. Vidare att de visserligen är "vinter-sovare" men kanske mer lika en grävling än en igelkott. Likt grävlingen, så kan de nämligen vara aktiva under soliga varma senhöstdagar och vårvinterdagar. Förutom nämnda arter finns åtskilliga spindlar, stövsländor och andra leddjur under barken vid basen av tallar på vintern.

FÖRTS.

UNDER BARKEN ...

Om Du är intresserad av att leta reda på insekter under tallbark så följer här några tips:

1. Leta reda på en grov levande solexponerad tall
2. Pilla försiktigt bort barkflagor vid basen
3. Stanna länge och bearbeta stammen noggrant flaga för flaga.

Fördelar med att följa dessa tips:

1. Du kan upptäcka en hel "biocoenos", dvs. ett helt litet djursamhälle med flera arter som antingen samarbetar eller helt enkelt bara tolererar varandra
2. Genom att inte bryta loss barkstycken så slipper Du skada tallen, dvs. det blir inga för ögat fula märken. Detta möjliggör att Du t.ex. kan undersöka träden i närmaste stadspark (utan att irritera allmänheten).
3. Du hittar fler insekter

Något om arterna:

Dromius marginellus är en mycket typiskt tecknad jordlöpare Brungul med mörka sidor och mörk spets. Under de platta halvgenomskinliga täckvingarna skymtar flygvingarna och bildar en teckning som formar bokstaven "V". Ofta övervintrar flera individer tillsammans. Huvudsakligen under bark av tall men ibland även under granbark. Under årets varma månader jagar baggen småkryp uppe i talkronorna. Nattaktiv. Ett för trädet nyttigt djur. Oftast allmän men lokal. Funnen i nästan hela landet. 6 mm.

Dromius quadrimaculatus är en rätt sällsynt jordlöpare som förekommer i Syd- och Mellansverige. Svart med fyra gula fläckar men mundelar, ben, antenner och halssköld rödbruna. Huvudsakligen övervintrar djuret under bark av lövträd, men påträffas ibland under bark av tall. Nyttodjur. Platt, som alla Dromius-arter. Längd c:a 6 mm.

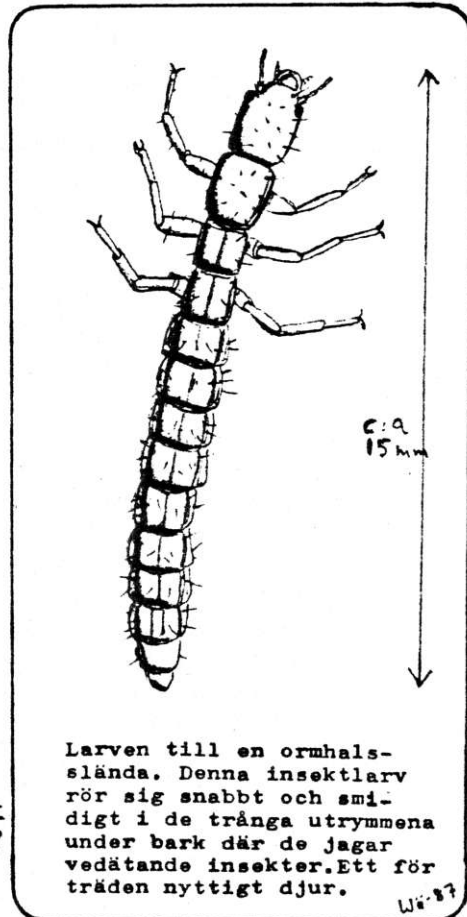
Övriga Dromiusarter som påträffas under tallbark: D. agilis, D. angustus, D. fenestratus, D. quadrinotatus,

Myrrha octodecimpunctata är en vackert tecknad rödbrun nyckelpiga som ofta övervintrar tillsammans i små grupper om c:a 10 djur. Under årets varma månader jagar nyckelpigan bladlöss (eg. "barrlöss") uppe i trädskronorna. Nattdjur. Nyttodjur. C:a 5 mm lång.

Undertecknad har ett eget litet tips vad gäller artbestämningen: På vänster täckvinge nära skutellum finns en fläck som mycket liknar konturerna av Afrika!

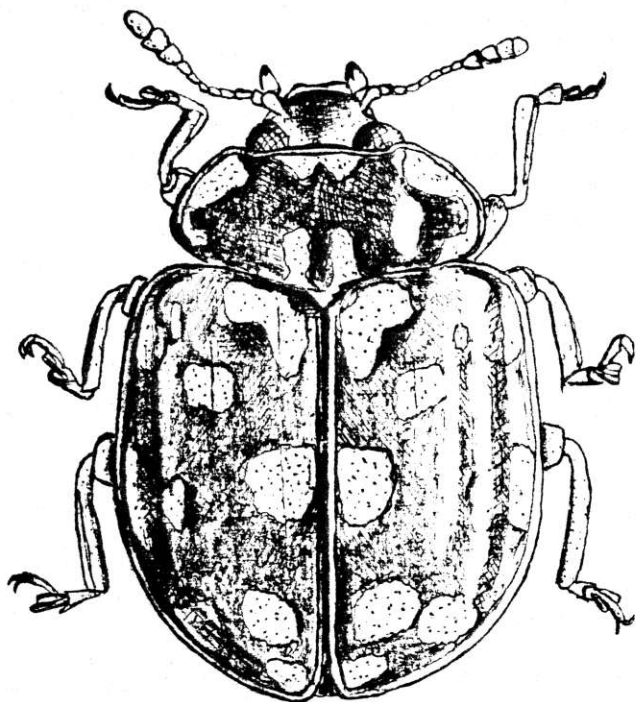
Scymnus suturalis är en mycket liten nyckelpiga som märkligt nog äter bladlöss (märkligt med tanke på litenheten).

Arten är hårig, svart och rödbrun och kännetecknas av kraftiga skulderknölar.

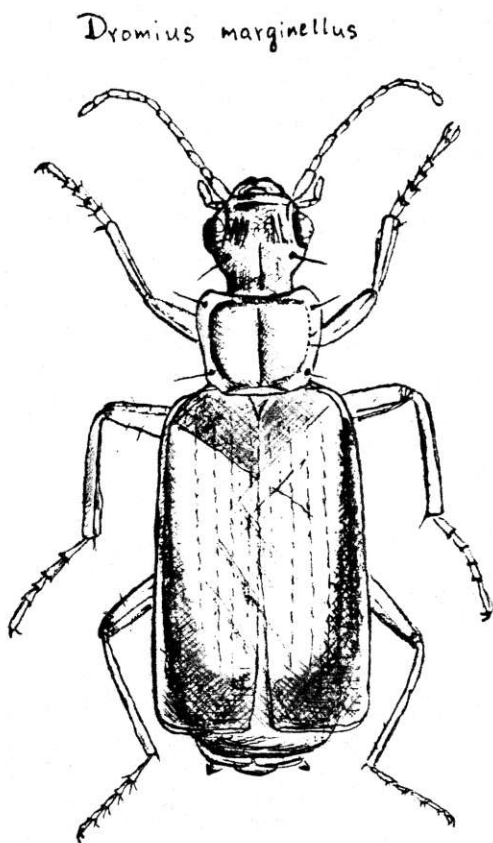

Larven till en ormhals-slända. Denna insektlarv rör sig snabbt och smidigt i de trånga utrymmena under bark där de jagar vedätande insekter. Ett för träden nyttigt djur.

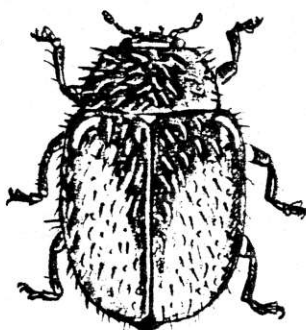
NÅGRA SKALBAGGAR SOM ÖVERVINTRAR UNDER BARK VID BASEN AV GAMLA TALLAR

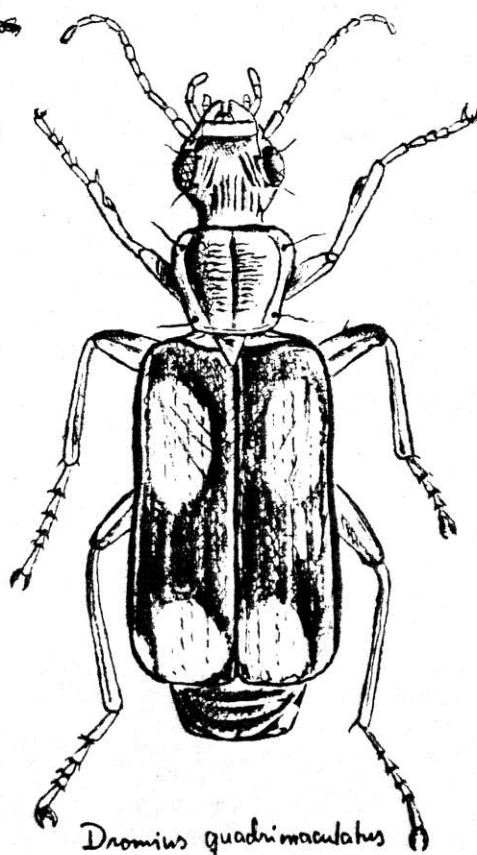
Myrrha octodecimpunctata

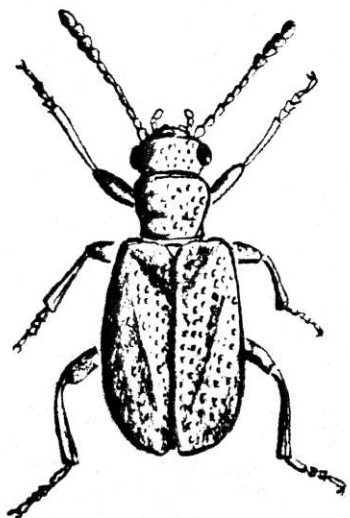
Dromius marginellus

Scymnus suturalis

Dromius quadrimaculatus

Salpingus castaneus

c:a 5 mm

Wä-87

UNDER BARKEN ...

Salpingus castaneus är en nyttig liten skalbagge eftersom den jagar barkborrar. Rödbrun, c:a 3 mm lång, tillhör den lilla familjen Salpingidae. Oftast övervintrar många individer tillsammans. Nattdjur.
 ooo

EKKURSION till BRANDALS SUND & GLÄNTAN

Vi besöker en avverkningshotad tallskog vid Brandalssund söder om Södertälje. Gamla tallar på en sybrant borde vara en gynnsam lokal för bl.a. vedlevande värmekrävande insekter. Vidare besöker vi en exploateringshotad urskogsmiljö, "Gläntan", strax S om Södertälje. Här finns bl.a. Brandticka och ett par andra gammelskogsanpassade träsvampar. Men om insektfaunan är intet känt!

Vi träffas hos Peter Wärmling på Västra Kanalgatan 7 i Södertälje Kl. 13.00 lördagen den 5 september. Medtag gärna ficklampa!

oo

insektkurser och läger i Norrland:

LÄGER TILL VITBERGEN - KRISTI HIMMELFÄRDSHELGEN

Så upprepar vi förra årets succée, som den gången gick till Bjuröklubb. I år blir det inlandet istället för havet, närmare bestämt Vitbergen, ca 3 mil norr om Vindeln. Vitbergen är ett av länets större sammanhängande urskogsartade områden nedanför fjällkedjan, med en yta på ca 620 ha innehållande bl a grovstammig tallskog. Den har också högsta skyddsvärde enligt Urskogsinventeringen. Här ska vi alltså hålla till under Kristi Himmelfärdshelgen, 28-31/5, antalet dagar beror på deltagarnas vilja. Främst ska vi titta efter och på myror, eftersom vi ska ha en myr-kurs i år, men allt annat är som vanligt mycket tillåtet. Ansvarig lekledare är givetvis även i år den outtröttlige Anders Nilsson. Till honom skall du anmäla dig senast fredagen den 22/5, tel. 0933/22077. Han kan även svara på frågor, om lägret alltså.

MYR-KURS

En kurs om myror, alltså inte myrar, blir det i år. Tyvärr så vet vi inte så mycket mera just nu, men mera information kommer längre fram. Ola Nilsson är den ansvarige, tel 090/187789.

Sommar

LÄGER 11 ?

Ev blir det ytterligare ett läger i år, nämligen till Kuusivaara i Norrbottens inland, som är en entomologiskt mycket intressant sumpskog. Här finns det också stugor att övernattna i, om man inte absolut vill tälta. Men läget är alltså osäkert än så länge, men Roger Pettersson, som har tel. 090/195819, kan svara på frågor om lägret längre fram i vår.

